

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Et praksisforskningsprojekt i Ringkøbing Amt

Gennemført af 7 praktikere under ledelse af Lektor Karin Kildedal og forskningsassistent Dorthe Kildedal Nielsen

Kildedal, Karin; Nielsen, Dorthe Kildedal

Publication date:
2005

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Kildedal, K., & Nielsen, D. K. (2005). *Et praksisforskningsprojekt i Ringkøbing Amt: Gennemført af 7 praktikere under ledelse af Lektor Karin Kildedal og forskningsassistent Dorthe Kildedal Nielsen*. Aalborg Universitet.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Et praksisforskningsprojekt i Ringkøbing Amt

Gennemført af 7 praktikere under ledelse af

Lektor Karin Kildedal, Aalborg Universitet

Forskningsassistent Dorthe Kildedal Nielsen, Aalborg Universitet

Forord

Denne rapport indeholder en beskrivelse af og erfaringer med gennemførelse af et såkaldt praksisforskningsprojekt i Ringkøbing Amt i perioden 1. februar 2004 til 1. september 2005. Denne rapport er skrevet med henblik på at melde tilbage til Det Regionale Udviklingsråd i Ringkøbing Amt om, hvad der er foregået i den periode projektet har fundet sted og hvilke erfaringer, der er gjort i projektet.

Under overskriften: *Begrænsning af vækst gennem udvikling af kvalitet*, indgik Ringkøbing Amt en aftale med undertegnede forskere ved Institut for Sociale Forhold og Organisation om at gennemføre fem af i alt 16 projekter som praksisforskningsprojekter.

Praksisforskning betyder i al sin enkelthed, at praktikere undervises og støttes i at forske i deres egen praksis gennem videnskabelige metoder. Denne rapport beskriver, hvad der rent faktisk forgik i den periode projektet fandt sted, samt hvilke erfaringer, vi fik gennem dette projekt.

Vi vil gerne takke Det Regionale Udviklingsråd og ledelsen af Skole- og Socialforvaltningen i Ringkøbing Amt for at have valgt at sætte dette projekt i gang som et praksisforskningsprojekt. I disse år, hvor det sociale arbejde bliver udsat for voldsom kritik og stadige krav om mere kvalitetsudvikling, er det en nødvendighed at eksperimentere med og at udvikle nye metoder, hvor praksis og forskning bringes i et tættere samspil med hinanden, ligesom det er hensigtsmæssigt at kvalificere praktikere til at arbejde med systematiske, videnskabelige metoder i praksis.

Vi vil også gerne takke de 7 praktikere, der har slidt og stridt med at lære, hvad de lærte. For os var det en fornøjelse at udvikle praksisforskning sammen med jer.

Karin Kildedal

Dorthe Kildedal Nielsen

September 2005

INDLEDNING	4
FORMÅL MED SAMARBEJDET	5
PRAKSISFORSKNINGSPROJEKTET. GRUNDBEGREBER OG PROJEKTDESIGN	5
AKTIONSFORSKNING	5
PRAKSISFORSKNING	6
SAMSKABT LÆRING	7
RAMMER FOR PRAKSISFORSKNING	9
PRÆSENTATION AF PRAKSISFORSKNINGSPROJEKTERNE OG PRAKSISFORSKERNE	11
KORTLÆGNING AF KONKRETE OG PRAKTISKE ERFARINGER OG INITIATIVER OMKRING RUMMELIGHED I FOLKESKOLEN I SEKS KOMMUNER I RINGKØBING AMT.	11
KORTLÆGNING AF KONKRETE, PRAKTISKE ERFARINGER OG INITIATIVER OMKRING RUMMELIGHED PÅ VOKSENOMRÅDET.	11
FREMME AF KVALITET I VISITATIONEN PÅ BØRN- OG UNGEOMRÅDET.	12
FREMME AF KVALITET I VISITATIONSPROCESSEN PÅ VOKSENOMRÅDET.	12
NYE SAMARBEJDSMODELLER FOR SPECIALUNDERVISNING – MELLEM KOMMUNER OG MELLEM KOMMUNER OG AMT	13
REFLEKTIONER OVER OG EVALUERING AF PROJEKT BEGRÆNSNING AF VÆKST	13
FAGLIGE VIDENSNETVÆRK	14
OPSAMLING	14
PROBLEMSTILLINGER	14
ERFARINGER	15
1: ORGANISATORISKE FORHOLD	15
ARBEJDSVILKÅR	15
LEDELSENS ENGAGEMENT OG EJERSKABET TIL PROJEKTERNE	16
NEDLÆGNING AF AMTERNE	17
2. LÆREPROCESSEN	18
FASE 1 - PROBLEMFORMULERINGSFASEN: KOBLINGEN MELLEM TEORI OG PRAKSIS	18
FASE 2 - DATAINDSAMLINGSFASEN: DOKUMENTERET VIDEN VERSUS COMMON SENSE	18
FASE 3 - BEARBEJDNING OG FORMIDLING AF DATA	20
PROJEKTLEDERNES EGNE ORD OM LÆRINGSPROCESSENS VIGTIGSTE ELEMENTER:	20
3. ROLLEN SOM PRAKSISFORSKER	20
AFSLUTTENDE BEMÆRKNINGER	21
KILDEHENVISNINGER	23

Indledning

Ringkøbing Amt igangsatte foråret 2003 et større projekt, der havde til hensigt at kvalificere det sociale område og specialundervisningsområdet. Baggrunden for projektet var, at der kunne observeres en stigning i væksten af ressourcer på det sociale område og specialundervisningsområdet. Det Regionale Udviklingsråd (DRU) i Ringkøbing Amt besluttede derfor først at gennemføre en analyse af, hvorfor udgifterne steg og samtidig analysere udgiftsforskelle mellem kommunerne. Formålet var at få ideer til, hvordan der kunne iværksættes en udvikling af kvalitet og effektivitet i opgaveløsningen, der samtidig bremsede udgifterne. Dette initiativ var ydermere foranlediget af regeringsaftalerne for kommunernes og amternes økonomi, der fra 2003 og frem indeholdt et loft for væksten. Dette loft var betydeligt strammere end den vækst, der har været på det sociale område og specialundervisningsområdet de senere år i Ringkøbing Amt. For at imødekomme dette krav var det hensigten i Ringkøbing Amt at skabe balance mellem ressourcer og vækst ved hjælp af udvikling af kvalitet og effektivitet samt større præcision i arbejdet både fagligt og styringsmæssigt. Heraf følger projektets titel: "Begrænsning af vækst og udvikling af kvalitet". Den overordnede tanke med projektet var kort sagt at igangsætte initiativer, der kunne være med til at begrænse væksten af udgifter *gennem* udviklingen af kvalitet og mere effektivitet i det sociale arbejde.

På baggrund af disse beslutninger blev der i løbet af 2003 afholdt to store konferencer med deltagere fra kommuner, institutioner og brugerorganisationer i Ringkøbing Amt. Den første blev afholdt 2. april 2003 og her drøftede deltagerne i grupper, hvilke initiativer der kunne iværksættes for at nå målet. Udbyttet var 220 sider med synspunkter, ideer og forslag til indsatser. Med udgangspunkt i disse ideer vedtog Det Regionale Udviklingsråd at pege på 16 analyse- og udviklingsområder, man ønskede, der skulle arbejdes med.

På baggrund af denne beslutning blev der afholdt endnu en konference den 30. september 2003. Her blev de udvalgte områder præsenteret, og kommuner og institutioner blev inviteret til at søge midler til at gå i gang med de prioriterede områder. Der var fra socialministeriet bevilget 3,5 millioner til projekter, heraf 0,5 million til evaluering. I alt 16 udviklingsprojekter blev igangsat, og af disse blev der indgået aftale med Aalborg Universitet om at gå ind i gennemførelsen af 6 udviklingsprojekter. Institut for Organisation og Sociale Forhold på Aalborg Universitet har på denne baggrund gennemført et såkaldt praksisforskningsprojekt i forbindelse med disse 6 projekter. Projektansvarlig var Ph.d. og socialforsker Karin Kildedal. Herudover har forskningsassistent Dorte K. Nielsen været tilknyttet projektet.

Midt i projektperioden kom der en ny kommunalreform (ikrafttræden 1. januar 2007). Denne reform indebærer nedlæggelse af Amterne og beslutning om, at mange af Amternes opgaver skal udlægges til kommunerne. Denne radikale beslutning fik selvsagt stor indflydelse på dette projekts gennemførelse. For det første måtte alle projekters indhold diskuteres og drejes i en ny retning, i relation til hvilke konsekvenser denne beslutning havde for de enkelte projekters indhold, og hvordan arbejdet med dem kunne drejes på en sådan måde, at indholdet ville blive relevant for

den nye struktur. For det andet forsvandt nogle af de nøglepersoner, der havde sat projektet i gang og også enkelte der arbejdede konkret i et par projekter. Desuden fik både Amt og kommuner travlt med at begynde at diskutere, hvordan fremtiden skulle se ud, og hvordan denne store omlægning skulle gribes an. Alt i alt en reform, der fik stor betydning for dette konkrete projekt, men som alle forsøgte at få det bedste ud af.

Denne rapport beskriver, hvorledes der har været arbejdet med projekterne og nogle af de erfaringer, der kan trækkes ud af forløbet.

Formål med samarbejdet

Hensigten med projektet i Ringkøbing Amt var således på én gang at forsøge at sænke væksten og kvalificere indsatsen på det sociale område og specialundervisningsområdet. Februar 2004 igangsattes samarbejdet mellem Ringkøbing Amt og Aalborg Universitet. Dette samarbejde løb frem til 1. september 2005. Formålet var at yde en støtte til de 7 projektledere, som Amtet havde valgt skulle være ansvarlige for de enkelte udviklingsprojekter gennem et tæt samspil mellem forskere fra universitet og lederne af de enkelte projekter. Der skulle fra universitetets side ydes støtte til en proces, som kunne fremme kvalitet og effektivisering i de enkelte projekters faglige område. Samtidig var hensigten at kvalificere de 7 projektledere, således at de efter dette konkrete forløb havde fået kompetencer i at gennemføre systematiske projektførelser.

Denne organisering og arbejdet med de 6 projekter - herefter som samlet projekt benævnt praksisforskningsprojektet - var inspireret af en aktionsforskningstankegang (der handles, samtidig med at der forskes) samt af andres erfaringer med at igangsætte praksisforskning (praktikere forsker i egen praksis) (Ramien 2000; Ahlgreen og Ramian 1999; se også www.ceps.suite.dk). I det følgende beskrives projektdesignet og dets teoretiske grundlag nærmere.

Praksisforskningsprojektet. Grundbegreber og projektdesign

Både aktionsforskning og praksisforskning er begreber, der anvendes i mange betydninger, og der kan ikke henvises til én bestemt forståelse. I det følgende vil vi beskrive, hvilke retninger der ligger bag den tankegang, som har styret dette projekt.

Aktionsforskning

Aktionsforskning er en forskningsmetode, der anvendes til at sætte forandringsprocesser i gang. *“En af de bedste måder at forstå verden på, er at lave den om”* sagde Kurt Lewin (1948), der af mange anses for at

være den vigtigste ophavsmand til aktionsforskning. Lewin så aktionsforskning som nødvendig i samfundsvidenskaberne for at igangsætte forandring i modsætning til den mere traditionelle samfundsforskning, der oftest kun var forklarende. Lewin karakteriserer aktionsforskning som *forskning, der støtter udvikling og ledelse af sociale processer*. Han betegner også denne type forskning som “socialt ingeniørarbejde”.

Begrebet ”socialt ingeniørarbejde” dækker over en systematisk arbejdsmetode, hvor en forandringsproces planlægges og styres af en spiralformet proces, der skifter mellem “forskning” og “aktion”. Aktionerne formes og besluttet hele tiden ud fra, hvad forskningen tilsiger. Det kan beskrives som følgende cirkulære proces:

- 1) Forskeren danner sig ideer om problemernes karakter (problemudredning)
- 2) Dernæst undersøges disse ideer med alle tilgængelige midler (problemformulering)
- 3) Ud fra denne undersøgelse skitseres en overordnet plan (projektskitse)
- 4) Der igangsættes handling(er) på baggrund af analyse og plan (aktioner)

Herefter planlægges en overordnet strategi og processen fortsætter samtidig med løbende hele vejen igennem at arbejde i “små cirkler”:

- a) Den igangsatte handling evalueres
- b) Dette giver ny indsigt
- c) Dernæst planlægges næste handling ud fra denne indsigt
- d) Næste handling (aktion) udføres

Den overordnede plan forandres og tilpasses løbende. En fornuftig styring af aktionsforskning foregår således løbende gennem overvejelser af alle skridt, hvor hvert enkelt skridt planlægges på baggrund af en kontinuerlig, cirkulær tænkning som ovenfor beskrevet. I aktionsforskningsprojekter indgår også oftest anvendelse af nogle af de videnskabelige metoder, som anvendes i alle andre forskningsformer, så som at indhente data gennem spørgeskemaundersøgelser, interview, observationer og lignende samt efterfølgende analyse af de indhentede data til brug for beslutning om de fortsatte handlinger (aktioner).

I Projekterne i Ringkøbing Amt har denne tankegang ligget til grund for både den måde, vi har støttet projekternes gennemførelse, men også vores (forskernes) måde at tilrettelægge og planlægge forløbet. Det vil sige, at samtidig med at projektlederne har tænkt “forskning” – “aktion” i forhold til deres projekter, har vi tænkt “forskning” – “aktion” i forhold til hvilken indsats, der skulle lægges på det givne tidspunkt i forhold til undervisning og støtte til praksisforskerne.

Praksisforskning

En praksisforsker er fagperson, der lærer at gøre forskning til en del af sin praksis gennem den cirkulære tankegang, som aktionsforskningen kræver. Praksisforskeren lærer dette gennem at blive vejledt af en uddannet forsker i at tænke og arbejde i "Lewinske spiraler". De projekter, der har været del af praksisforskernetværket, er således blevet styret ud fra den tænkning. Dette har betydet, at projekterne hele tiden er blevet forandret og omformet ud fra, hvad der viste sig at være det mest konstruktive og virksomme på et hvilket som helst tidspunkt i processen.

Omkring selve begrebet praksisforskning henvises til Knud Ramians definition: *forskning gennemført af praktikere i forbindelse med deres daglige arbejde* (2000). Det vil sige, at praktikere anvender anerkendte videnskabelige metoder til at undersøge egen praksis. Herudover skal en praksisforsker ifølge Ramian også forstås som *et menneske, der gør forskning til en del af sin praksis*, og som altså fortsætter med at forske også efter det enkelte forskningsprojekt er afsluttet. Det betyder altså, at der med Ramians forståelse af praksisforskning også er en ambition om, at den kompetence, den enkelte praksisforsker får på sigt, integreres i organisationen. I dette projekt er der tale om en udvalgt del af de medvirkendes praksis nemlig den del, der vedrørte gennemførelsen af udviklingsprojekterne. Dog var ambitionen også, at den læring, der fandt sted, automatisk ville kunne smitte af på den enkeltes faglige praksis i det øvrige arbejde.

Med begrebet praksisforskning i dette projekt var der altså tale om, at et antal praktikere (praksisforskere) i Ringkøbing Amt har fået vejledning og støtte i at tænke og arbejde ud fra en aktionsforskningstankegang (cirkulære processer) og at anvende anerkendte videnskabelige metoder i de 6 udviklingsprojekter, som Ringkøbing Amt havde indgået aftale med Aalborg Universitet om at gennemføre på denne måde.

Gennemførelsen af disse 6 praksisforskningsprojekter har for det første haft den forudsætning, at der har været koblet uddannede forskere på med ansvar for forløbet og organiseringen af støtte/vejledning til praksisforskerne. For det andet var det en forudsætning, at de implicerede praksisforskere fik tilpasset deres arbejdsvilkår på en måde som gjorde det muligt at gennemføre denne proces. Endelig har det også været en forudsætning, at praksisforskerne har haft en udstrakt grad af frihed til at forme processen i projekterne løbende ud fra ovennævnte tankegang; og det var dermed en forudsætning, at de praksisforskere, der har været involverede, også har haft det reelle ansvar for processen i projektet.

Samskabt læring

Praksisforskningsprojektet blev som ovenfor beskrevet tilrettelagt ud fra en overordnet teoretisk forståelse af aktionsforskning. I det grundlag, der ligger bag den valgte aktionsforskningsstrategi, ligger et klart læringsteoretisk perspektiv (Kildedal 2005). Denne forståelse indeholder en grundlæggende forståelse af tænkning i forskellige læringsstrategier som det væsentlige for faglig udvikling. Det konkrete projekt var inspireret af Levin og Klevs (2002) begreb "samskabt læring".

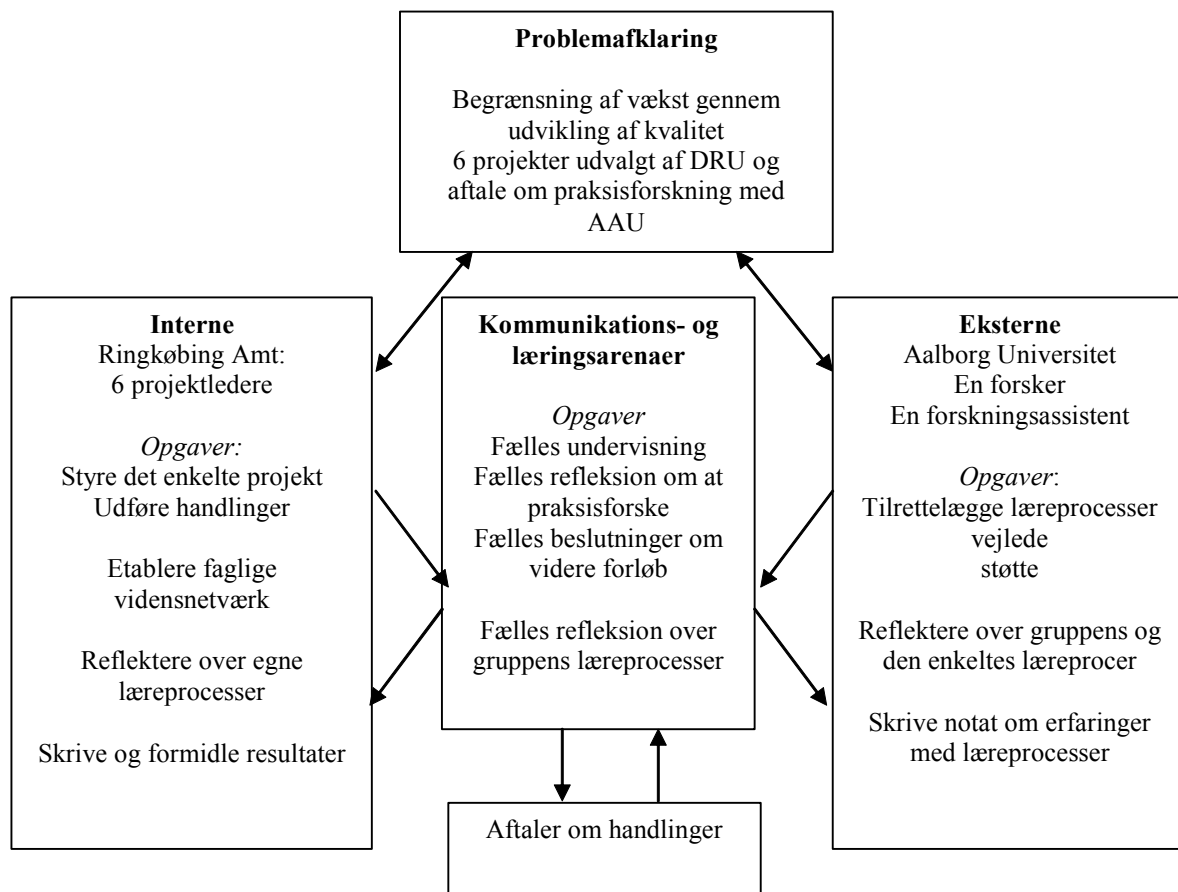
Levin og Klev (2002) har udviklet den såkaldte samskabte læringsmodel, og med udgangspunkt i denne er samarbejdet mellem Ringkøbing Amt og Aalborg Universitet blevet

tilrettelagt med henblik på at tilrettelægge og understøtte processer, der kunne anspore mest mulig læring i samspillet mellem forskerne og praktikere. Hovedideen bag modellen om samskabt læring er intentionen om at integrere kommunikative processer på forskellige typer arenaer, således at de tilsammen skaber en integreret læringsproces. Modellen bygger på en tankegang om:

1. at alle aktører i projektet deltager i en kollektiv læreproces
2. at der inkorporeres en ekstern konsulent i processen
3. at kundskabsudvikling kobles sammen med handlinger for at løse problemerne

Sidstnævnte ligger tæt op af den tankegang, der er i aktionsforskningen, hvor udviklingsforløbet er baseret på at finde konkrete løsninger på problemer, som aktørerne ser under forløbet. Disse løsninger giver anledning til ny refleksion, som udvikler ny indsigt, som igen giver grundlag for nye organisationsmæssige tiltag, og så videre. Således er modellen et billede på en kontinuerlig læringsspiral (konkret handling – resultater – refleksion – læring – nye konkrete handlinger). Arbejdet med konkrete problemløsninger er med andre ord et fælles anliggende mellem teoretikere og praktikere. Modellen for “samskabt læring” (Roger og Klev 2002) kan i det konkrete projekt beskrive organiseringen af læreprocesser således:

Samskabt læringsmodel: Ringkøbing Amt

Ud fra modellen er der overordnet tre forskellige læringsarenaer: den eksterne arena (AAU), den fælles arena (AAU + Ringkøbing Amt og udviklingsprojekterne) og den interne arena (Ringkøbing Amt og udviklingsprojekterne). I det følgende beskrives nærmere, hvorledes disse arenaer konkret har været organiseret og udfoldet sig gennem opbygningen af et praksisforskernetværk.

Rammer for praksisforskning

Praksisforskning er et område, som i øjeblikket får stigende opmærksomhed i Danmark. Ser man uden for Danmarks grænser, har der i flere år været internationale traditioner for praksisforskning under betegnelser som f.eks. “practitioner research”, “practice research”, eller “real world research”. Fordi traditionen for praksisforskning endnu er i sin spire og langt fra er en integreret og anerkendt del af praktikerens daglige arbejde, er vilkårene for den ofte tilsvarende dårlige. Typisk bedrives denne type aktiviteter spredt i hverdagen, og nogle gange er den henlagt til fritiden.

Tanken med at bringe praksisforskning på banen i dette projekt var som tidligere skrevet at støtte genereringen af viden om praksis, og samtidigt opbygge og integrere nye kompetencer hos praktikere i organisationen – og herved skabe grobund for den ønskede faglige udvikling inden for de respektive projektområder. Fordi praksisforskning er en aktivitet, der kræver indlæring af nye kompetencer, var det en forudsætning, at projektlederne havde de nødvendige betingelser for at

tilegne sig disse kompetencer. Derfor blev der fra universitetets side stillet det krav, at den enkelte projektleder skulle have *mindst en hel dag om ugen* til at arbejde med projektet og ud over dette have *mulighed for at deltage i de seminarer*, hvor der blev leveret viden og vejledning i anvendelsen af forskningsmæssige metoder og praktisk organisering af projektet. Disse seminarer var inspireret af Ramians (2000) erfaring med at etablere såkaldte videnskabende netværk som en del af rammerne for praksisforskning og uddannelse af kompetente praksisforskere (Ramian 2000, Ramian (a-c)). Denne måde at tænke praksisforskning på har været en stor inspirationskilde for projektet her, og ideen om videnskabende netværk har dannet udgangspunkt for det, vi valgte at kalde et praksisforskernetværk.

Praksisforskernetværk er derfor betegnelsen for den arbejdsform, vi valgte at strukturere læreprocessen for praksisforskerne efter. Netværkskonstruktionen har haft til hensigt at støtte praksisforskerne og sikre gennemførelsen af forskningsarbejdet. Gennem netværkskonstruktionen er der ydet undervisning og vejledning i forskningsmetode samt individuel sparring for de enkelte projekter. Organiseringen har desuden haft til hensigt at være med til at sikre, at der blev skabt fælles arbejdsvilkår, og at projekterne “fulgtes ad” og bevægede sig med nogenlunde samme hastighed. Følgende ydelser blev givet til netværket:

Netværksydelser:

Seminarer: i alt 9 arbejdsophold af 2 dages varighed. Undervisning, individuel sparring og vejledning.

Konsulentbistand: pr. telefon eller mail efter behov – eller personlig vejledning på Universitet

Fælles Internetadgang: fælles intern hjemmeside med adgang til dokumenter, undervisningsmateriale og referater fra seminarerne:

Der har været afholdt i alt 9 seminarer af to dages varighed i perioden februar 2004 til september 2005. Det vil sige, cirka hver anden måned. De første 3 seminarer blev afholdt som eksterne seminarer, hvor der var 1½ dages undervisning og vejledning på projekterne, hvorefter den enkelte selv skulle gå hjem og arbejde videre med projektet. Efter 3 seminarer blev det i fællesskab besluttet at ændre seminarerne til 2 dages internater med karakter af deciderede arbejdsophold, hvor projektgrupperne i højere grad arbejdede på hver deres projekt, med tæt støtte og vejledning fra forskerne, og undervisningen reduceredes til mindre indlæg i løbet af det enkelte seminar, der var koblet tæt til de enkelte projekters behov. Denne beslutning skyldtes i høj grad, at praksisforskerne fandt det vanskeligt at finde tiden og ressourcerne til at arbejde med og skrive på projekterne i mellemprioriteterne mellem seminarerne. Det var ifølge praksisforskerne vanskeligt at finde den fornødne tid og ro ved siden af de daglige arbejdsopgaver til at klare de opgaver, som lå i projektarbejdet.

Udover seminarerne har der været løbende kontakt mellem projektmanagerne og forskerteamet efter behov. Praksisforskerne har gennem hele forløbet haft mulighed for at få

vejledning og feedback pr. telefon eller mail på de problemstillinger, der måtte vise sig hen ad vejen, og har også haft mulighed for at komme på Aalborg Universitet for at få vejledning, hvis det var nødvendigt.

Endelig har der i løbet af projektperioden eksisteret en intern hjemmeside på ringamt.dk til orientering for de implicerede praksisforskere såvel som andre interesserede. Her har ligget diverse materiale; projektbeskrivelse, referater fra seminarerne, adresseliste, kopier af overheads, etc.

Præsentation af praksisforskningsprojekterne og praksisforskerne

Det Regionale Udviklingsråd (DRU) i Ringkøbing Amt besluttede som nævnt tidligere at igangsætte i alt 16 udviklingsprojekter, og heraf har 6 projekter indgået i praksisforskernetværket. Praksisforskernetværket har omfattet følgende projekter og projektledere/praksisforskere:

Kortlægning af konkrete og praktiske erfaringer og initiativer omkring rummelighed i folkeskolen i seks kommuner i Ringkøbing Amt.

Projektleder: Bente Sloth, Herning Kommune.

Projektets overordnede mål har været at fremme initiativer, som muliggør, at børn og unge med særlige behov på grund af handicap, sociale, emotionelle og faglige problemer i videst mulig omfang kan rummes i skolernes normaltilbud. Herning Kommune har stået som tovholder på projektet, og det har bestået af dels en kompetenceudviklingsdel for kommunale nøglemedarbejdere, og dels en kortlægningsdel af erfaringer og initiativer omkring rummelighed. Sidstnævnte har udgjort praksisforskningsprojektet. Hensigten har været at undersøge og kortlægge konkrete og praktiske erfaringer og initiativer, som menes at fremme rummelighed i folkeskolen – herunder kortlægge forhold og indikatorer, som “virker” (best practice).

Metode: Undersøgelsen har omfattet 6 kommuner. Der er lavet kvalitative interview på skoler i de 6 kommuner, samt spørgeskemaundersøgelse på forvaltningsniveau.

Kortlægning af konkrete, praktiske erfaringer og initiativer omkring rummelighed på voksenområdet.

Projektleder: Lene Pedersen, Ringkøbing Amt

Formålet med dette projekt var at udforske forståelsen af rummelighedsbegrebet inden for voksenhandicapområdet. For at undersøge dette spørgsmål valgte projektlederen interviewe to konkrete bo/beskæftigelsestilbud, der af Amtet oplevedes at kunne rumme mange forskelligartede problemstillinger. Dels et døgntilbud som rummede en afdeling for meget udadreagerende brugere med forskellige udviklingsaldre, og dels et døgntilbud som rummer brugere med både fysiske

handicap og psykisk udviklingshæmmede med forskellige udviklingsaldrer og dermed meget forskellige pædagogiske behov. Denne institution har i en årrække arbejdet bevidst udviklingsorienteret. Projektets mål var at fokusere på følgende emne: Hvilke faktorer er fremmende for fastholdelsen af en positiv udvikling af rummelighed i bo- og beskæftigelsestilbud for voksne handicappede? Og hvilke faktorer har været destabiliserende for fastholdelsen af en positiv udvikling af rummelighed?

Metode: Projektets metode var interview i de to institutioner og formålet blev at lave et debatoplæg på baggrund af interviewene.

Fremme af kvalitet i visitationen på børn- og ungeområdet.

Projektledelse: Kirsten Laursen, Hanne Nørskov, (Jane Sønderkov)

Baggrunden for dette projekt var bl.a. inspireret af Tine Egelund og Signe Andrén Thomsens vignetundersøgelse om socialforvaltningernes vurderinger i børnesager. Undersøgelsen viser, at der er stor forskel på sagsbehandlingernes vurderinger af foranstaltningsbehov både i forhold til indhold og økonomi. Projektet har taget udgangspunkt i en undersøgelse, hvor forskellig en indsats den samme sag kan give anledning til, og spørgsmålet har været, om det arbejde som ligger til grund for valg af foranstaltning kan kvalificeres via uddannelse. Projektet har haft følgende problemformulering: Hvordan er efter-/videreuddannelsesniveaut hos de kommunale medarbejdere, der arbejder med visitation til foranstaltninger herunder anbringelse af børn og unge i Ringkøbing Amt, dette set i relation til de krav den nye anbringelsesreform (træder i kraft 1. jan 2006) og den kommende kommunalreform (træder i kraft 1.7.2007)?

Metode: Projektet er baseret på en spørgeskemaundersøgelse.

Fremme af kvalitet i visitationsprocessen på voksenområdet.

Projektledere: Lene Pedersen, Ringkøbing Amt og Jytte Sutton, Videbæk Kommune.

Hensigten med dette projekt har været at kvalificere visitationsprocessen i forhold til voksne psykisk handicappede, dels med hensyn til selve effektiviteten, idet mange oplevede processen som langvarig og kompliceret, og dels på indholdssiden med hensyn til matchning af bruger og tilbud, udredning og analyse. Projektet har stillet spørgsmålet, hvordan visitationsprocessen kan gøres mere kvalificeret og effektiv, og hvilke faktorer der skal være til stede for at opnå det. Spørgsmålet om kvalitet er blevet undersøgt ved at udforske både brugeres og professionelles perspektiver. Slutresultatet er en beskrivelse af disse faktorer og en manual for, hvordan en kvalificeret visitation skal forløbe.

Metode: Projektet er baseret på en arbejdsgangsanalyse samt interview blandt amtskonsulenter og blandt brugere/pårørende.

Nye Samarbejdsmodeller for specialundervisning – mellem kommuner og mellem kommuner og amt

Projektledere: Knud Erik Riis, Henny Holmgaard, Ringkøbing Amt (Jane Sønderkov)

Årsagen til at dette projekt blev sat i gang var en stor stigning i antallet af elever, som modtog vidtgående specialundervisning efter Lov om folkeskolen § 20, stk. 2. Derfor besluttedes det at fokusere på, om der kunne findes nye samarbejdsmodeller på specialundervisningsområdet, der kunne nedsætte denne stigning. På baggrund af arbejdet med den kommende strukturreform, hvor den vidtgående specialundervisning, som tidligere blev varetaget af amtet, fremover skal overgå til kommunerne, blev formålet med dette projekt at afdække: Hvordan kan samarbejdsmodeller omkring undervisningen af elever med adfærd-, kontakt- og trivselsproblemer (AKT) se ud i de nye kommuner?

Metode: De nævnte undersøgelsespunkter blev fortrinsvis undersøgt gennem en spørgeskemaundersøgelse, og dele af denne blev uddybet på baggrund af eksisterende teoretisk litteratur på området.

Refleksioner over og evaluering af projekt Begrænsning af vækst

Tovholder: Fuldmægtig Kirsten Bjerg Ringkøbing Amt

Kommunalreformens indtog var den direkte årsag til, at dette projekt ikke blev gennemført som det var tænkt fra starten. Kirsten Bjerg, som var fuldmægtig, da praksisforskningsprojektet startede, fik nyt job og forlod projektet. På det tidspunkt var forhandlingerne om, hvorledes kommunerne skulle tage Amtets opgaver i fuld gang, og der blev fra Amtets side ikke sat ressourcer af til at gennemføre dette projekt på den måde, det var tænkt fra starten. Søren Schnack, Skole- og Socialsekretariatet overtog arbejdet med at koordinere samarbejdet mellem projekterne og universitetet.

Praksisforskernetværket har således bestået af ovennævnte personer. Som det kan ses af ovenstående har nogle personer også været involverede i flere projekter på en gang. Der har været 2 udskiftninger af personer i netværket på grund af jobskifte (personer, som var involverede i udgangspunktet er nævnt i parenteser). Herudover er der sket et lederskifte på amt, idet den oprindelige initiativtager Erik Kaastrup Hansen også skiftede job. De mange jobskifte har fortrinsvist skyldtes strukturreformens indmarch og udsigten til amternes nedlæggelse. Forberedelserne til strukturreformen også betydet, at projekternes indhold og problemformuleringer løbende har været diskuteret og adapteret til nye situationer og strukturer.

Faglige vidensnetværk

På den omtalte konference 30. september 2003, hvor DRU indbød kommuner og institutioner til at byde ind på at deltage i de forskellige projekter, var der adskillige kommuner, der meldte sig til at være med. Det var de forskellige projektlederes ansvar at inddrage de kommuner, som havde ønsket at deltage i det enkelte projekt. De ideer, der teoretisk blev drøftet omkring inddragelse byggede på en tanke om at danne vidensskabende netværk. Hvor praksisforskernetværket primært har bestået af et metodefællesskab, har det været projektledernes opgave at etablere faglige fællesskaber med de kommuner, der havde budt ind på det enkelte projekt. De faglige netværk har handlet om løbende at formidle og diskutere den viden og de undersøgelsesresultater, som fremkom i de enkelte projekter. Disse arenaer betegnede vi som faglige vidensnetværk. Det fremgår af de enkelte projekter på hvilken måde og i hvilken grad, disse faglige netværk har fungeret.

Opsamling

Som det fremgår af beskrivelsen har der været tale om et forløb af godt halvandet års varighed. Forløbet var planlagt til at gennemløbe tre faser. Fase 1. (januar til juli 2004) skulle de enkelte projektledere i alle projekter udarbejde en problemformulering og projektdesign indeholdende beslutning om hvilke data, der skulle indsamles, og hvad der i øvrigt skulle ske i projektet af aktiviteter. I fase 2 (august 2004 til april 2005) skulle projektlederne gennemføre de handlinger, som de havde besluttet sig for i første fase. Fase 3 (maj 2005 til september 2005) skulle projekternes indhold formidles, og der kunne i denne periode iværksættes yderligere aktiviteter. Ligeledes skulle de enkelte projekter afrapporteres i form af en rapport. Alle faser blev så nogenlunde overholdt, dog kneb det for flere af projektlederne at skabe sig tid og rum til at overholde de fastsatte tidsfrister.

Projekterne havde meget forskellig karakter (for nærmere studier henvises til de enkelte projektrapporter), og der blev anvendt forskellige videnskabelige metoder såsom såvel spørgeskemaundersøgelser, kvalitative interview både individuelt og i grupper og forskellige måder at analysere de indhentede data. Alt i alt må det konkluderes, at forløbet er gennemført som aftalt. Til tider med stor gejst fra de deltagende projektledere og til tider med stort møje og besvær.

Problemstillinger

Som det fremgår, har praksisforskernetværket været organiseret så projektlederne kunne få den støtte og vejledning, de havde brug for. Som forskere har vi undervejs studeret de læreprocesser, der fandt sted, både for at kunne styre processen i forhold til hvad, der måtte være brug for, men også for at få flere erfaringer med og viden om hvilke potentialer, der er forbundet med praksisforskning. Derfor har vi som forskere også indsamlet data både gennem vores observationer af læreprocesser og gennem interview med de deltagende projektledere for at kunne belyse praksisforskning og dennes potentiale i faglig udvikling og kvalificering af socialt arbejde. Det overordnede spørgsmål har været,

hvorvidt det, at et udviklingsarbejde har været forankret i et videnskabeligt netværk, giver kompetencer til den enkelte og dermed kvalificerer udviklingsarbejdet via principperne for samskabt læring. Ud over de data, vi som forskere har indsamlet undervejs, er alle praksisforskere som led i denne dataindsamling blevet interviewet to gange af forskningsassistent Ana Lisa Valente om deres oplevelse af hele læringsprocessen i praksisforskningsnetværket.

Erfaringer

Følgende erfaringsopsamling er baseret på vores observationer under hele forløbet og på nævnte interview af alle projektledere, foretaget af forskningsassistent Ana Lise Valente i sidste fase af projektet. Disse interview inddrager projektledernes erfaringer med at drive praksisforskning.

Erfaringerne falder i store træk under tre overskrifter: 1) de organisatoriske forhold og deres betydning, 2) selve læringsprocessen i netværket og 3) rollen som praksisforsker.

1: Organisatoriske forhold

Arbejdsvilkår

En vigtig forudsætning for projektledernes arbejde med praksisforskningsprojekterne var, at arbejdspladsen stillede tid og redskaber til rådighed for den enkeltes arbejde med projektet. Dette var således et krav i den samarbejdsaftale, som blev indgået mellem Aalborg Universitet og Ringkøbing Amt. Her var det specificeret, at den enkelte projektleder som minimum skulle have en dag om ugen til at arbejde med projektet, foruden den tid der anvendtes til at deltage i seminarer. Dette krav viste at være i overensstemmelse med projektledernes behov, idet projektlederne i interviewene gav udtryk for, at det er nødvendigt med 1-2 dage om ugen for at kunne gennemføre et praksisforskningsprojekt. Erfaringen i praksisforskningsnetværket var imidlertid, at det var vanskeligt for mange af projektlederne at håndhæve de arbejdsdage, der skulle tilegnes projektarbejdet. Dette var der angiveligt forskellige årsager til. For det første blev der peget på, at det var vanskeligt at overkomme både det daglige arbejde og praksisforskningsprojektet. Det blev oftest sådan, at de daglige arbejdsopgaver fik førsteprioritet, mens udviklingsarbejdet i højere grad oplevedes som "noget ekstra", både af projektlederne selv men også af omgivelserne. For det andet – og på foranledning af de daglige opgaver – var det vanskeligt at finde sammenhængende tid, hvor det var muligt at fordybe sig. For det tredje blev der også af projektlederne peget på vanskeligheder forbundet med projektets prioritering på ledelsesniveau. Flere af projektlederne følte ikke, at deres nærmeste ledelse havde tilstrækkeligt kendskab til projektet, og de oplevede, at de måtte tilkæmpe sig arbejdstid på projektet, snarere end at den blev ledelsesmæssigt prioriteret. Denne problemstilling

blev et par gange undervejs taget op med den øverste ledelse. Herfra var udmeldingen, at alle implicerede ledere var informeret om projektet og indstillet på at det skulle gennemføres, men at projektlederne ikke selv tog initiativ nok til at kræve arbejdsvilkårene på plads. Denne problemstilling var én af årsagerne til, at vi som nævnt i fællesskab besluttede at ændre seminarerne fra at have hovedvægt på undervisning og sparring i gruppenetværket til at være deciderede arbejdsseminarer.

Ledelsens engagement og ejerskabet til projekterne

Et emne, som ofte blev drøftet i netværket, var projektlederens oplevelse af ledelsens engagement. Dette har som beskrevet i ovenstående dels påvirket projektledernes prioritering af tid på projekterne, men herudover påvirkede det også deres oplevelse af projekternes betydning og forankring på arbejdspladsen. En af projektlederne siger følgende: “Min leder, tror jeg, opfatter det som mit projekt. Han har afleveret det, værsgo, det er dit”. Denne kommentar er udtryk for oplevelser, som var gennemgående i netværket. En enkelt giver udtryk for god sparring med sin leder, men de fleste af projektlederne har følt, at ejerskabet til projektet primært lå hos dem, og ikke hos arbejdspladsen. Dette har haft betydning for projektledernes motivation for at arbejde på projektet i dagligdagen, ligesom det har haft betydning for projekternes gennemslagskraft uden for netværket. Ledernes manglende engagement i projekterne har ifølge projektlederne også haft konsekvenser for kollegaernes interesse. En fortæller således:

“Nu er det blevet meget mit projekt. Mine kollegaer spørger ikke så meget til det. Min fornemmelse er, at når jeg begynder at snakke om det, så er de sådan set nok interesseret i at høre om det, men de spørger ikke til, hvordan det går. Den der tanke med, at det måske er noget, som de ville kunne komme til at bruge, den har jeg fornemmelse af, den er lidt fjern for dem”.

Selve ejerskabet eller forankringen af projektet er således i løbet af projektperioden i høj grad landet hos projektlederne selv, og som det fremgår af citatet har oplevelsen af mangel på ledelsesmæssig opbakning også haft konsekvenser for den vidensformidling, som kunne finde sted gennem kollegaer og faglige sparringspartnere i dagligdagen. Ligeledes har det også været projektledernes oplevelse, at arbejdspladsen ikke har haft nogen forventninger til praksisforskningen som et uddannelsesforløb og opkvalificering af den enkelte medarbejder. En enkelt projektleder fortæller også, hvordan praksisforskningen som arbejdsform aldrig helt er blevet forstået på arbejdspladsen, der i lang tid troede, at forskningsdelen var noget, de kunne købe sig til, og altså ikke noget den enkelte medarbejder skulle bidrage til. Den oprindelige initiativtager – Direktør Erik Kaastrup – forsøgte i løbet af projektperioden at modvirke denne problematik ved at delagtiggøre ledelsesniveauet. Med hans forsvinden ud af projektet pga. jobskifte blev forbindelsen mellem det overordnede projekt, universitet og de konkrete afdelinger og ledere i Ringkøbing Amt imidlertid vanskeligere at opretholde.

Der har således vist sig at være visse vanskeligheder vedrørende projektets liv uden for netværket. Projektledernes oplevelse har været, at interessen for praksisforskningsprojekterne har været relativt lille, kun få har haft kendskab til dem, og for få har tilsyneladende betragtet projekterne som relevante for arbejdspladsens fremtidige læring og udvikling af kvalitet i det sociale arbejde. Sådan som det ideelt set var tænkt i designet. Det skal dog i denne forbindelse nævnes, at kommunalreformens indtog midt i projektet formentlig har påvirket hele ideen omkring projekt: Begrænsning af vækst og kan være én af årsagerne til den oplevelse projektlederne har haft.

Nedlægning af amterne

En del af ovennævnte problematik har således været den lovændring om kommunalreformen og dermed nedlægning af amterne, der pludselig kom midt i forløbet. Dette kom til at præge projektet og netværket meget. Konkret har det som nævnt tidligere betydet udskiftning af personer i netværket pga af jobskifte, samt ikke mindst igangsætterne af projektet direktør Erik Kaastrup og fuldmægtig Kirsten Bjerg. Disse blev afløst af den nye børn- og ungechef, Gert Pålgaard, der nu blev ansvarlig for projektet og fuldmægtig Søren Schnack, der overtog koordineringen. På dette tidspunkt var forberedelserne til strukturreformen i fuld gang, og dette medvirkede til, at projektet formentlig fik en anden prioritering. Hele indholdet i tanken om "Begrænsning af vækst gennem udvikling af kvalitet i Ringkøbing Amt" havde pludselig en helt anden betydning, fordi Amtet skulle i gang med at nedlægge sig selv, og de opgaver, der skulle udvikles mere kvalitet i, skulle for de flestes vedkommende udlægges til kommunerne eller de nye regioner. Hele idegrundlaget blev dermed til dels revet væk, og udover det kom der et øget arbejdspress på projektlederne. Dette betød, at ambitionerne på praksisforskningsprojektet måtte revurderes, både pga. tidspres men også indholdsmæssigt, idet alle projekter nu skulle reformuleres i forhold til hvem, der stod for opgaveløsningen fremover.

Den periode, som praksisforskningsprojekterne har udfoldet sig i, har været en periode præget af udsigten til markante forandringer i den organisatoriske praksis. Denne udsigt har med andre ord dannet ramme om de enkelte projekter. Forberedelserne til strukturreformen har fulgt praksisforskningsprojekterne fra kort efter opstarten og frem til mållinjen. Udover at strukturreformen undertiden har forstyrret livet i netværket, har den imidlertid også udfordret og fremelsket den side af aktionsforskningen, som netop sætter en ære i at imødegå en omskiftelig verden. Konkret har disse fremtidige forandringer været en gennemgående diskussion gennem hele forløbet, hvor spørgsmålet har været, hvordan resultaterne i de enkelte projekter kunne få gennemslagskraft – frem for at drukne – i overleveringsforretningen mellem amt, kommune og region. Det har betydet ændringer i problemformuleringer og i målsætninger frem mod en form for skriftlighed og generaliserbarhed, der kunne overleveres de kommende kommuner eller regionen.

En anden givtig diskussion i forbindelse med strukturreformen har handlet om, hvordan den viden, der blev genereret i de enkelte projekter, kunne anvendes som grundlag for nogle af de beslutninger om fremtiden, der blev taget, sideløbende med at praksisforskningen fandt sted. Dette

har dels handlet om de projektansvarliges adgang til disse beslutningsrum, men det har også handlet om at tilpasse praksisforskningen efter den viden, der i skrivende stund var brug for i Ringkøbing Amt for at træffe de mest kvalificerede beslutninger om fremtiden.

2. Læreprocessen

Følgende omhandler de erfaringer, der er gjort med opbygningen af praksisforskernetværket i forhold til selve læreprocessen. Der var som nævnt tidligere tre faser, som projektlederne blev ledt igennem: En problemformuleringsfase, en dataindsamlingsfase, og en analyse og skriftlig bearbejdningsfase.

Fase 1 - Problemformuleringsfasen: Koblingen mellem teori og praksis

De fleste af projektlederne gav udtryk for, at det var spændende at deltage i praksisforskningsprojektet, men det var også svært. Projektlederne refererede til, at der i deres dagligdag sjældent anvendtes teori, og at en af de store udfordringer i praksisforskningsprojekterne for dem handlede om at få koblet praksis til teori. Flere gav også udtryk for, at der hverken var tid til eller kultur for fordybelse i teori i hverdagen.

Et andet aspekt af dette, som især kom til udtryk i problemformuleringsfasen, handlede om selve det at lære at tænke problemorienteret. Her viste sig hurtigt den forskel mellem forskere og praktikere, at projektlederne typisk – og naturligvis kunne man tilføje – var meget orienterede mod handlinger og løsninger. Dette kunne undertiden skabe det problem, at der valgtes løsninger på baggrund af projektlederens naturlige evne til handling og på forhånd givne viden om løsningsmulighederne. I netværket arbejdedes der derimod ud fra en problemorienteret tankegang, hvor handlinger skulle vælges på baggrund af viden om og udforskning af problemets karakter. Selve problemformuleringsfasen og arbejdet med denne form for bevidsthed blev således et særdeles vigtigt udgangspunkt for den læreproces, projektlederne skulle igennem.

Fase 2 - Dataindsamlingsfasen: Dokumenteret viden versus common sense

En af projektlederne konkluderede følgende i et af interviewene:

“Det der med hele tiden at sige “hov, er det dokumenteret viden, vi nu snakker om, eller ser det nu også sådan ud, som vi tror?”, det har kunnet bruges, synes jeg. Det er noget af det, jeg har fået med her fra”

Et vigtigt punkt i den læreproces, projektlederne kom igennem, handlede netop om at skabe bevidsthed om hvilken form for viden, man handler ud fra. Her viste sig et skisma mellem det, der ofte kaldes tavs viden overfor den viden, som indhentes gennem en systematisk indsamling og

analyse af data. Tavs viden kan defineres som “viden i handling” (Schön 2001), hvormed menes viden, som ligger bag den professionelle handlinger, og som udføres spontant uden at vedkommende på forhånd gennemtænker dem. Den professionelle er sjældent opmærksom på, hvordan vedkommende lærte at gøre disse ting, men gør det blot ud fra en viden, der engang blev indlært, men som ikke længere anvendes eksplicit til at styre handlingerne.

Netop denne problemstilling arbejdede projektlederne meget med i fase 2, hvor selve dataindsamlingen fandt sted. En typisk kommentar i denne fase var, at “vi ved jo godt, hvordan det ser ud”. Ikke desto mindre viste der sig overraskelser for nogle af projektlederne, som f.eks. i den undersøgelse, der blev lavet af uddannelsesniveaet i Ringkøbing Amt: Resultatet af det indledende spørgeskema overraskede projektlederne, der efterfølgende valgte at ændre problemformuleringen på grundlag af de indhentede resultater. En anden konkluderede i et interview, at hun oplevede at finde en anden form for ydmyghed frem og være mere lyttende overfor dem, som stod med problemerne, frem for at fastlåse sig i egne forestillinger om, hvordan problemerne så ud, og hvordan de skulle løses. Der var flere, som gav udtryk for, at selve undersøgelsesfasen tydeliggjorde nuancerne i et landskab, de havde kendt længe, og troede så ud på en helt anden måde, end det viste sig at gøre. I et af projekterne valgte man f.eks. at lave en brugerundersøgelse, og her var projektledernes oplevelse tillige, at selve det, at sætte sig i stolen overfor brugerne udelukkende for at lytte, ikke handle, kom til at betyde en ny forståelse for de problemstillinger, brugerne sad med. Her beskriver en af projektlederne oplevelsen af “at tage en ny kasket på”:

”Den der øvelse i at flytte sig, altså flytte sig lidt væk er god, normalt oplever du, at ... hvad skal man sige ... det er mig der sælger varen til personen, det er mig der sælger logikken til brugeren. Det er den, jeg arbejder ud fra til hverdag. Vi tilbyder nogle ydelser til nogle borgere. Jeg synes, den her proces, altså den der med at hæve sig lidt op og stille nogle andre spørgsmål, det gør faktisk også, at man kommer tæt på nogle mennesker på en anden måde, end jeg gør i min hverdag. Ved at stille nogle spørgsmål og lade dem forklare, hvordan det er, det giver også en ny fornemmelse af, hold da op, hvor har de mange ressourcer de der mennesker. Det synes jeg, at det er en sidegevinst”

Der var således også flere, som oplevede, at distancen mellem forvaltninger, skriveborde og praksis formindskedes, og forståelsen for nuancerne i praksis øgedes. En beskriver det sådan her:

”Jeg kan i hvert fald tydeligt se, at os der sidder på sådan en forvaltning, vi er generalister i forhold til, hvad der sker i praksis, fordi vi simpelthen ikke kan rumme alle de detaljer, men til gengæld går vi glip af rigtig meget i den generalisering, fordi det er så forskelligt, hvad der bliver tænkt, og hvor behovene er. Jeg har nok erkendt, at hvis man sidder og skal lave et projekt, at man så tænker, vi er nødt til at inddrage dem og dem i processen, ellers risikerer vi at ramme helt ved siden af (...) På den måde tror jeg ligesom det har åbnet nogle døre. Os der sidder på forvaltninger, vi har jo ikke den store kontakt til de steder, hvor tingene sker, vi er jo sådan nogle skrivebordsgeneraler. Så på et eller andet plan tror jeg, det har betydet, at jeg både vil være mere

tilbøjelig til at spørge praksis, men også mener, det er rigtigst”

Undersøgelserne i sig selv var med andre ord medvirkende til, at projektlederne fik nye øjne på den praksis, de hver især arbejdede med, og – hvad mere væsentligt er – nye øjne på hvilken form for viden om praksis, de handlede ud fra.

Fase 3 - Bearbejdning og formidling af data

I den sidste fase i praksisforskningsnetværket var der fokus på at bearbejde og analysere de data, som projektlederne havde indhentet. Det sværeste i denne fase – ifølge projektlederne – var selve analysedelen. Der blev arbejdet ud fra model, hvor dataene skulle 1) fremstilles (i skemaer og/eller beskrivelser), 2) analyseres (hvad fortæller disse data? Er der nogen tendenser? Kan der laves sammenstillinger af data?), og 3) fortolkes, vurderes og konkluderes (hvad viser dataene i relation til problemformuleringen?). Det vanskelige i dette led bestod i høj grad af at fastholde fokus på, hvad dataene rent faktisk viste, og ikke hvad man “troede”, de viste. Også her blev der således arbejdet med at frasortere den tavse viden, som fortsat viste sig at være utrolig styrende. Fokus på selve dokumentationen og validiteten af den indsamlede viden var med andre ord det væsentligste omdrejningspunkt i fase 3.

Projektledernes egne ord om læringsprocessens vigtigste elementer:

Følgende opsummerer de væsentligste punkter, som projektlederne selv pegede på i den læringsproces, de gennemgik:

- At få systematik og teori ind i praksis
- Mere fokus på at undersøge problemstillinger inden der opstilles løsninger
- Større præcisering af problemstillinger
- At handle ud fra dokumenteret viden frem for tavs viden
- At arbejde med holdningsændringer: at blive bedre til at lytte og tilsidesætte egne forestillinger om problemernes karakter og løsninger
- Øget kendskab til konkrete redskaber til dataindsamling
- Øget kendskab til analyse, bearbejdning og fremstilling af data

3. Rollen som praksisforsker

Selve rollen som praksisforsker var et andet omdrejningspunkt for læringen i netværket. Alle gav i interviewene udtryk for en vis ydmyghed i forhold til denne betegnelse. Begrebet “forsker” betragtedes i udgangspunktet af de fleste som en fjern beskæftigelse og langt fra hverdagen. Til trods

for, at gruppen gav udtryk for at have lært rigtig meget (jf. listen ovenfor), var de fleste skeptiske i forhold til at skulle kalde sig praktiserende “praksisforsker”. Der viste sig med andre ord en vis tilbageholdenhed i forhold til at anvende betegnelsen. Dette skyldtes delvis gruppens egen oplevelse af at tilegne sig nye kompetencer som en langsomt fremadskridende proces samt de forventninger, som associeredes med ordet “forsker”. Men også omverdenens holdning til og reaktioner på praksisforskningen havde betydning.

Kollegaernes reaktioner på praksisforskningen var ifølge projektlederne delte. Oplevelsen var, at de fleste kolleger gav udtryk for, at det lød som et spændende forløb, men det blev også opfattet som en meget teoretisk og abstrakt beskæftigelse for en praktiker. Flere projektledere oplevede som nævnt tidligere, at langt de færreste på arbejdspladsen havde forstået, hvad praksisforskningen rent faktisk gik ud på. Fornemmelsen hos projektlederne var, at kollegaerne betragtede praksisforskningen som den enkelte projektleders arbejde, og kun de færreste opfattede den som et stykke forskning, der var relevant for arbejdspladsen og kollegaerne selv. En projektleder beskrev sin egen oplevelse af at fortælle om praksisforskningen til arbejdspladsen som, at hun undertiden fik lov til at “underholde” med den. Oplevelsen var, at ejerskabet i høj grad lå hos projektlederne selv. Der blev ikke spurgt særlig meget til forløbet på arbejdspladsen, og enkelte projektledere gav udtryk for, at de savnede mere deltagelse, og at det til tider kunne føles ensomt. Som det fremgår af følgende citat blev fænomenet praksisforskning og projektledernes rolle som praksisforskere modtaget meget forskelligt af omgivelserne:

“Der er utrolig stor forskel på, hvordan det bliver modtaget. Lige fra nogen, der sådan læner sig tilbage, sådan: “praksisforskning, du-skal-ikke-tro-du-er-noget-agtigt”. Til “nej hvor er det spændende”. En af mine kollegaer sagde også: “det lyder spændende det her, men du skal bare passe på, vi har før haft nogen inde til at praksisforske, og så kom der sådan en stor mappe ud af det, som vi havde til at ligge på hylden. Pas på at du får et produkt ud af det”

At træde ud af rollen som kollega og ind i rollen som praksisforsker, indeholdt således også en særlig udfordring for projektlederne. Denne udfordring handlede blandt andet om at undersøge og stille spørgsmål ved den commonsense viden, som arbejdspladsen havde som sit daglige omdrejningspunkt, og som typisk er så integreret, at den bliver taget for givet. En tankevækkende oplevelse hos nogle i netværket var også, at til forskel fra desinteressen på arbejdspladsen, var interessen hos brugere, pårørende og interviewpersoner i “marken” meget stor.

Afsluttende bemærkninger

Som det fremgår af ovenstående ser det ud som om, at de implicerede praksisforskere har lært at undersøge og handle i en praksis ud fra en mere problemorienteret tilgang, og at de har lært at håndtere viden systematisk. Forudsætningerne for denne læreproces og de erfaringer vi fik med opbygning af denne type netværk har været, at det der løbende blev ændret på og tilpasset en støtte

til projektlederne ved at sætte ind med undervisning og vejledning lige der, hvor projektlederne havde aktuelle vanskeligheder. På denne måde blev der under hele projektet tænkt i aktionsforskningens logik ("Lewinske cirkler") på den måde, at netværket udvikledes løbende og på baggrund af de problemer og diskussioner, projektlederne selv pegede på.

Kildehenvisninger

Kildedal, Karin: *Aktionsforskning. En af vejene til udvikling af det sociale arbejdes praksis*. I Forskning og socialt arbejde. Redigeret af Annette Munch. UFC børn og unge.

Jarvis, Peter (2002): *Praktikerforskeren – udvikling af teori fra praksis*. Alinea

Levin, Morten og Klev, Roger (2002): *Forandring som praksis. Læring og udvikling i organisasjoner*, Fagbokforlaget.

Lewin, Kurt (1997): *Action research and minority problems*. I Lewin (1997): *Resolving Social Conflicts*. American Psychological Association.

Ahlgreen, Birgitte og Ramien, Knud (1999): *Videnskabende netværk. Hvordan laver man praksisforskning i socialt arbejde med sindslidende*. Rapport fra Videnscenter for Socialpsykiatri.

Ramian, Knud (2000): *Praksisforskning i videnskabende netværk*, AKF Nyt, Nr. 2/2000.

Ramian, Knud (a): *Praksisforskning i socialt arbejde*. Center for Evaluering, Psykiatrien i Århus Amt, www.ceps.suite.dk.

Ramian, Knud (b): *Praksisforskning og videnskabende netværk i det sociale arbejde med sindslidende*. Center for Evaluering, Psykiatrien i Århus Amt, www.ceps.suite.dk.

Ramian, Knud (c): *Videnskabende netværk. Netværkssamarbejde om praksisforskning*. Center for Evaluering, Psykiatrien i Århus Amt, www.ceps.suite.dk.

Schön, Donald A. (2001) *Den reflekterende praktiker*. Klim